

Het nieuwe bewijsvermoeden

Centrum Veilig Wonen (CVW) is de advies- en uitvoeringsorganisatie voor de inspectie en het herstel en versterken van woningen en gebouwen in het Groninger aardbevingsgebied. CVW houdt zich bezig met de afhandeling van schades die bij de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) worden geclaimd. Niet iedereen is daarmee gelukkig, zo blijkt uit een eerdere editie van dit blad^[1]. Ongenoegen over schadeafhandeling is aan de orde van de dag. Dat raakt in het bijzonder schades die niet in verband zouden staan met, in dit geval, een aardbeving (c-schades). Brengt een recente wetswijziging daarin verandering? Welke schade komt eigenlijk voor vergoeding in aanmerking?

mr. R.J. Versteeg en mr. M.H.F. van der Lek-Langenhof

Roel Versteeg en Marja van der Lek-Langenhof zijn beiden advocaat bij STIPT•advocaten in Zaltbommel.

Artikel 6:177 van het Burgerlijk Wetboek (BW) kent een risicoaansprakelijkheid voor schade die ontstaat door 'beweging van de bodem' als gevolg van exploitatie van de bodem (artikel 6:177, lid 4, BW). Een belangrijk voordeel van deze bepaling voor de benadeelde is dat hij zich niet druk hoeft te maken over het bewijs van een fout van de exploitant. Schade door bodembeweging als gevolg van de gaswinning is in principe voldoende voor aansprakelijkheid van de exploitant. Maar daarmee is de benadeelde er nog niet.

Bewijslast, een bewijsvermoeden

Een benadeelde draagt als uitgangspunt de bewijslast ten aanzien van het verband tussen een gebeurtenis (de gaswinning door de exploitant) en de uiteindelijk ontstane rechtsinbreuk (bodembeweging, die tot schade leidt). Daarnaast draagt hij de bewijslast ten aanzien van de vraag welke schadeposten in verband staan met de gebeurtenis (winningsactiviteiten-omvang schade). Over dit beno-

digde causaal verband werd in dit blad al eerder uitvoerig aandacht besteed^[2].

Dat aardbevingen in Groningen het gevolg zijn van de gaswinning is nu onbetwist. Dit element levert in praktijk weinig problemen op voor benadeelden. Als het komt tot procedures tussen de exploitant en benadeelden, wordt het verband tussen schade en gaswinning vaak (vrijwillig) door de exploitant erkend^[3]. Over het causale verband tussen concrete fysieke schade aan gebouwen en werken en de aardbevingen is meer discussie mogelijk. Voor elke individuele schade moet de oorzaak en omvang van de schade worden vastgesteld. De aardbevingen in Groningen veroorzaken schade die vaak *gelijksortig* is. Veelvoorkomend zijn bijvoorbeeld scheuren in het metselwerk en de afwerkingen van gevels, binnenwanden en plafonds van woningen. Dit type schade kan echter ook andere oorzaken hebben dan de aardbevingen.

Velen vonden de bewijslast waarmee gedupeerden te maken krijgen om het verband tus-

sen de winningsactiviteiten en de door hen geleden schade aan te tonen, onredelijk. Dat signaal heeft de politiek bereikt en vond daar gehoor. De ‘Wet bewijsvermoeden gaswinning Groningen’ heeft inmiddels het licht gezien en trad in werking op 31 december 2016^[4]. Het nieuwe bewijsvermoeden houdt in dat, als binnen het effectgebied van Groningenveld fysieke schade aan gebouwen en werken ontstaat, die naar haar aard aardbevingsschade als gevolg van gaswinning kan zijn, wordt *vermoed* dat die schade door gaswinning veroorzaakt is. Dit bewijsvermoeden is verankerd in artikel 6:177a BW. Hiermee wordt de positie van de benadeelde in discussies over het causaal verband tussen de schade en de gaswinning versterkt. De benadeelde kan zich pas beroepen op dit vermoeden, als hij de exploitant op diens verzoek de beschikbare relevante bescheiden over het gebouw of werk ter inzage geeft en de exploitant gelegenheid geeft de schade te onderzoeken.

Het wettelijke bewijsvermoeden geldt alleen voor fysieke schade en niet voor bijvoorbeeld omzetschade van ondernemingen. Degene die binnen het effectgebied van het Groningenveld fysieke schade aan een gebouw of werk ondervindt, die naar haar aard schade door bodembeweging zou kunnen zijn, hoeft nu slechts te stellen dat die schade het gevolg is van bodembeweging door de gaswinning. Daaruit ontstaat dan voor de rechter het vermoeden dat de schade het gevolg is van de gaswinning. Indien de exploitant dit vermoeden niet kan weerleggen, hoeft de benadeelde verder geen bewijs te leveren.

Let op: niet alle schade die zich voordoet binnen het effectgebied van het Groningenveld is per definitie veroorzaakt door bodembeweging door gaswinning. Ook in dit gebied kan zich schade voordoen door oorzaken die niets met mijnbouwactiviteiten te maken hebben, zoals stormschade. Daarom heeft de exploitant van het mijnbouwwerk de mogelijkheid het bewijsvermoeden te weerleggen.

Geen heilige graal

Het bewijsvermoeden is niet onbeperkt. Artikel 6:177a BW heeft alleen betrekking op ‘fysieke’ schade aan gebouwen en werken. Buiten gebouwen en werken kan ook worden gedacht aan fysieke schade aan goederen, zoals

Kritische beschouwing

In opdracht van de Nationaal Coördinator Groningen werd op vrijdag 10 februari voor het eerst binnen het dossier gaswinning een *critical review* georganiseerd. Onderzoek wijst uit dat de woningwaarde in het aardbevingsgebied met 2 tot 5% is gedaald, maar er liggen tal van onderzoeken, waaronder door de RUG en door het CBS, waarvan de uitkomsten verschillen.

Ter voorbereiding van de critical review zijn in sessies door wetenschappers en andere betrokkenen de kernvragen opgehaald, om daarmee in een open dialoog samen inzicht te krijgen in overeenkomsten en verschillen. Tijdens de critical review nemen betrokken wetenschappers, instellingen en bewoners samen de bestaande onderzoeken onder de loep. Doel van de kritische beschouwing is duidelijkheid te scheppen over standpunten van wetenschappers en andere betrokkenen, waarna een agenda voor vervolgonderzoek wordt vastgesteld. Het Kenniscentrum Aardbevingen en Duurzame Ontwikkeling (KADO) van de Rijksuniversiteit Groningen faciliteerde de bijeenkomst.

auto's of inboedel. Het begrip ‘werken’ heeft hier betrekking op constructies die zijn bedoeld om duurzaam te verblijven, zoals een afdak, terreinafscheiding en infrastructurele werken.

De precisering tot ‘fysieke’ schade betekent dat het gaat om tastbare schade aan het gebouw of werk zelf, maar niet om bijvoorbeeld waardedaling van woningen of omzetschade van ondernemingen. Ook gevolgschade is niet onder het bewijsvermoeden te brengen. Anders dan bij fysieke schade aan gebouwen en werken, is bij gevolgschade, waardedaling van woningen en derving van inkomsten (omzet), geen sprake van veel gelijksoortige gevallen met één duidelijke oorzaak. Het onderzoek naar de schade zal vaak complex zijn. Voor het vorderen van dit type schade(s) geldt de gebruikelijke bewijslastverdeling. Dat wil zeggen dat voor deze gevallen door de benadeelde moet worden aangetoond dat deze schadeposten (direct) verband houden met de rechtsinbreuk (aantasting van eigendom door gaswinning).

Welke schade kan worden gevorderd?

Met enkel het causaal verband tussen de gaswinning en de schade (als wettelijk bewijsvermoeden) is de benadeelde er nog niet. Er bestaat ruimte over de schadeomvang. Welke schade kan voor vergoeding in aanmerking komen? Zo is er enerzijds de regeling voor schadeafwikkeling die de NAM eenzijdig in het leven heeft geroepen. De minister kan altijd afspraken met de NAM maken, maar individuele bedrijfs-/huiseigenaren zijn daaraan niet gebonden. Schadeafwikkeling volgens protocol van de NAM is misschien – maar niet altijd – sneller, maar leidt niet

zonder meer tot volledige schadevergoeding. Anderzijds is er het BW.

Bij grote schades aan een pand, gaat het naast kosten voor herstel veelal ook om andere posten. Zo worden benadeelden vaak geconfronteerd met andere (gevolg)schades zoals winstderving of inkomensderving. Soms is sprake van bereddingskosten, verhuiskosten en kosten die iemand moet maken om tijdelijk elders te verblijven, of productie (tijdens herstel) elders uit te voeren. Ook kan worden gedacht aan schadebeperkingsmaatregelen en redelijke preventieve maatregelen die iemand neemt, nadat de (dreiging van aardbevings)schade ontstaat, juist om (meer) schade te voorkomen. Denk aan het stutten van gebouwen. Uit een recente uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland^[5] blijkt dat de burger bij een vergunde mijnbouwactiviteit moet dogen dat de activiteit plaatsvindt. De exploitant is wel verplicht om alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs gevraagd kunnen worden om te voorkomen dat schade wordt veroorzaakt door bodembeweging als gevolg van de winning. Als dan toch schade ontstaat, dan mag de schade volgens de rechtbank niet voor rekening komen van de benadeelde die moest gedogen. Schade moet voor rekening komen van degene wiens activiteiten aanleiding zijn geweest voor het ontstaan ervan en die van deze activiteiten economisch profijt heeft. Slachtoffers en (hun) onroerende goederen moet de exploitant nemen zoals deze zijn (inclusief hun kwetsbaarheid, bijvoorbeeld doordat lichter is gefundeerd dan gebruikelijk). Dit geldt ook voor indirecte schade, al moet wel opgemerkt worden dat het besproken bewijsvermoeden niet geldt voor aanvullende en/of indirecte schade.

Literatuur

1. 'Drieduizend-en-één-geval', *Bouwen met Staal 248* (december | 2015), p. 74-75.
2. F.T. Oldenhuis, 'Over causaliteit en preventie', *Bouwen met Staal 248* (december | 2015), p. 12-15.
3. Een voorbeeld biedt de uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland, 5 oktober 2016, *ECLI:NL:RBNNE:2016:4402* (rechts-overweging 4.15).
4. Stb. 2016, 553.
5. Een voorbeeld biedt de uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland, 2 september 2015, *ECLI:NL:RBNNE:2015:4185* (rechtsoverweging 4.2.4).

Door schade getroffen woning in Loppersum, opgekocht door NAM, waarbij versterkingsmaatregelen ter demonstratie in het zicht zijn gelaten.

Uitgelicht: vergoeding van waardevermindering ook vorderbaar?

In de rechtspraak is inmiddels meer dan eens geoordeeld dat ook een vordering tot vergoeding van waardedaling van onroerende zaken een basis kan vinden in artikel 6:177 BW. Het maakt daarbij niet uit of het gaat om een woonhuis of bedrijfspand. Deze schade kan op grond van artikel 6:98 BW voor vergoeding in aanmerking komen^[5]. Kan komen. Deze vorderingen zijn, zoals iedere rechtsvordering, pas toewijsbaar als de mogelijkheid van schade aannemelijk is. Dit betekent dat er voldoende aanwijzingen moeten bestaan dat onroerende zaken in het gebied waar aardbevingen door gaswinning voorkomen als gevolg daarvan in waarde zijn gedaald, ook als geen fysieke schade is opgetreden. Maar wanneer is daarvan sprake?

Zo kan niet worden uitgesloten dat bepaalde woningen niet of nauwelijks in waarde zullen zijn gedaald. Bijvoorbeeld bij relatief nieuwe en aardbevingsbestendige woningen die nooit fysieke schade hebben ondervonden en zich bevinden op een locatie waar weinig zichtbare gevolgen van aardbevingen aanwezig zijn. Andere woningen zullen weer meer in waarde dalen dan in diverse onderzoeksrapporten genoemde gemiddelde percentages, zoals woningen waarvan bekend is dat zij onvoldoende bestand zijn tegen aardbevingen en woningen die zijn gelegen in een straat met veel zichtbare gevolgen van de aardbevingen. Een andere vraag die de rechtswetenschap

bezighoudt is *wanneer* nu precies door de eigenaar van een onroerende zaak gemotiveerd kan worden gesteld dat hij schade heeft geleden door waardevermindering. Is dat wanneer de onroerende zaak volgens taxatie in waarde is gedaald? Een taxatie vandaag kan evenwel anders zijn dan een taxatie morgen. Of is van schade pas sprake als schade definitief geleden is door verkoop (tegen een lagere prijs)? De enkele waardedaling op basis van taxatie, komt niet zomaar voor vergoeding in aanmerking. Als alleen schade wordt geleden op papier, lijkt dat ook redelijk. Van een papieren verlies heeft een eigenaar – bij gebruik van de zaak en het behouden van de eigendom, dus zonder verkoop – geen last. De waarde kan in de toekomst verder dalen of juist weer stijgen. Dat zou een schadeberekening tamelijk willekeurig maken en daarmee is de rechtszekerheid niet gediend.

Abstracte schadeberekening

Toch lijkt het vorderen van deze schade wel mogelijk. Dat volgt uit de uitspraak van de Rechtbank Noord-Nederland van 2 september 2015. In deze zaak heeft de rechtbank de mogelijkheid van 'abstracte' schadeberekening bij schadevorderingen wegens waardevermindering van onroerende zaken aanvaard. Dit onafhankelijk van de vraag of deze waardevermindering op enig moment wordt gerealiseerd of zelfs zou wegebben. De enkele belasting van een zaak met een duurzaam risico, dus nog zonder fysieke bescha-

diging of concrete waardedaling, is voor een abstracte schadeberekening voldoende, zo oordeelde de rechtbank. Hoger beroep werd door de NAM ingesteld. Daarna is de weg naar de Hoge Raad ook mogelijk.

Zaligmakend?

Wij ronden af. In dit artikel zijn wij niet ingegaan op de 'Regeling Waardedaling van de Nederlandse Aardolie Maatschappij', die op verschillende punten afwijkt van het BW. Die regeling kent veel beperkingen, maar die mag de NAM niet zomaar tegenwerpen aan de eigenaar van een onroerende zaak. Het staat de eigenaar vrij zich op de wet te beroepen. Vanzelfsprekend. Met de komst van artikel 6:177a is de positie van de burger/slachtoffers verbeterd.

Maar zaligmakend is de bepaling niet. Gevolgschade kan gemakkelijk groter zijn dan directe fysieke schade. Juist daarvoor geldt het nieuwe bewijsvermoeden niet. Dat betekent niet dat die schade niet vergoed zal hoeven worden, maar meer moeite kost dat zeker. Voorkomen is beter dan genezen. Voor de ondernemer en burger in het relevante gebied kan het daarom verstandig zijn vooraf een rapport van de bestaande toestand, inclusief taxatie, te laten maken. Op die manier ligt de bestaande toestand en waarde daarvan vast. Als het er dan op aankomt, is het eenvoudiger om schade, zowel direct als indirect (waardedaling) te bewijzen en te onderbouwen. •